

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2014-05-08

Närvarande: F.d. justitierådet Leif Thorsson samt justitieråden Gudmund Toijer och Kristina Ståhl.

Särskilda regler för viss utbildning med musikalisk inriktning

Enligt en lagrådsremiss den 30 april 2014 (Utbildningsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Marika Pock.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Allmänt

Huvudregeln i skollagen är att tester och prov inte får utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. När det gäller förskoleklassen och grundskolans klass 1–3 är denna regel absolut. Tidigare fanns en möjlighet att använda färdighetsprov vid antagning även till dessa utbildningar, om utbildningarna krävde att de sökande hade speciella färdigheter i musik eller dans. Denna möjlighet togs bort år 2011 i samband med att den nya skollagen började gälla.

I lagrådsremissen föreslås att det återinförs en möjlighet att använda färdighetsprov i musik som villkor för antagning och grund för urval till utbildning i förskoleklassen och klass 1–3 i grundskolan. Denna möjlighet ska dock gälla bara om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till den aktuella utbildningen före utgången av juni 2011 och det finns särskilda skäl.

Begränsning till vissa utbildningar

Begränsningen till utbildningar som tidigare har använt färdighetsprov vid antagning och urval innebär att det inte blir möjligt för den som vill utveckla en ny utbildning med denna inriktning att använda sådana prov vid antagningen. Detta gäller såväl den som vill starta en helt ny utbildning som den som vill vidareutveckla och reformera en befintlig utbildning på ett så genomgripande sätt att det inte längre kan anses vara fråga om samma utbildning som tidigare (jfr s. 15 f. i remissen angående vad som ska anses som "samma utbildning"). Som skäl för den angivna begränsningen anförs endast (s. 13) att möjligheten att medge undantag från förbudet mot att använda färdighetsprov bör tillämpas restriktivt och att det är viktigt att de skolor som använder färdighetsprov har en gedigen erfarenhet av dessa.

Lagrådet anser att de angivna skälen inte är tillräckliga för att motivera att reglerna begränsas på det beskrivna sättet. I remissen anförs (s. 11) att antagning med stöd av färdighetsprov har avgörande betydelse för möjligheten att driva vissa musikprofilerade utbildningar, vilket också är anledningen till att det föreslås att en sådan möjlighet återinförs. I praktiken innebär begränsningen därmed att nya aktörer utestängs från möjligheten att etablera utbildningar av detta slag. Vid lagrådsföredragningen har vidare upplysts att det sannolikt endast är en handfull utbildningar som kan komma i åtnjutande av möjligheten att använda färdighetsprov. Reglerna kommer således

att ge ett fåtal redan existerande aktörer en privilegierad position jämfört med andra som vill driva en liknande verksamhet. Regleringen har alltså en konkurrensbegränsande karaktär. Till detta kommer att regleringen som nämnts innebär ett hinder för mer genomgripande reformeringar av befintliga utbildningar.

Lagrådet anser sålunda att de anförda skälen inte är tillräckliga för att motivera att möjligheten att använda färdighetsprov ska begränsas till att avse endast utbildningar som tidigare använt sådana prov. Att proven utformas och genomförs på ett tillfredsställande sätt bör kunna säkerställas inom ramen för prövningen av om tillstånd ska medges och genom den reguljära tillsynen över verksamheten.

Regeringen är beslutsinstans

Ett annat inslag i förslaget som enligt Lagrådets mening kan ifrågasättas är att det är regeringen som efter ansökan från en huvudman ska besluta att färdighetsprov får användas. I den promemoria som ligger till grund för lagrådsremissen föreslogs att Statens skolinspektion skulle vara beslutsmyndighet. I remissen motiveras inte närmare varför detta förslag frångåtts. Ett tänkbart skäl skulle kunna vara att man närmast är ute efter en rent diskretionär prövning, vilken lämpligen görs av regeringen. Såsom lagtexten är utformad torde dock en huvudman som uppfyller de i lagen angivna kraven ha en rätt att få använda färdighetsprov vid antagningen. Den prövning som ska göras tar då endast sikte på att fastställa om lagens krav är uppfyllda. Lagrådet har svårt att se vilka skäl som kan motivera att en sådan prövning ska göras av regeringen och inte, såsom är brukligt, av en förvaltningsmyndighet.

Att beslutanderätten läggs hos regeringen väcker också frågor om möjligheten till överprövning av besluten. Någon möjlighet att över-

klaga ett avslagsbeslut finns då inte. Om beslutet anses ha betydelse för huvudmannens möjlighet att driva verksamheten vidare skulle det dock kunna anses innefatta en prövning av dennes civila rättigheter och därmed bli föremål för rättsprövning.

I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör klargöras vilken typ av prövning det ska vara fråga om samt utvecklas närmare varför det anses lämpligt att det är regeringen som ska fatta beslut i dessa ärenden. Det bör också klargöras vilka överväganden som gjorts när det gäller möjligheten att få till stånd en överprövning av ett negativt beslut.

De enskilda lagförslagen

9 kap. 6 a §

Under föredragningen har det framkommit att det beslut som kan meddelas till följd av en huvudmans ansökan endast ska avse den ansökande huvudmannen. Detta bör framgå av lagtexten såväl här som i 10 kap. 9 a §, förslagsvis så att första styckets sista mening får lyda "Beslutet ska avse en viss huvudman [eller: den ansökande huvudmannen] samt en viss skolenhet eller elevgrupp."

10 kap. 9 a §

Se vad Lagrådet anfört om den föreslagna 9 kap. 6 a §.